

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ КРІЗЬ МОВУ УКРАЇНСЬКУ (на матеріалі українського національного лінгвістичного корпусу)

Репрезентативність, збалансованість за жанрами і функційними стилями текстів Українського національного лінгвістичного корпусу обсягом близько 20 млн, а також можливість використання повнотекстового пошукового інструментарію дозволили отримати максимально достовірні дані про особливості функціонування номінацій слов'янських мов в українській мові. За допомогою методу кількісних підрахунків описано шкалу уживаності референтів слов'янських мов в українських текстах усіх функційних стилів.

Ключові слова: українська мова, слов'янські мови, Український національний лінгвістичний корпус, функційний стиль.

The representativeness, balance in terms of genres and functional styles of the texts of the Ukrainian National Linguistic Corpus with a volume of about 20 million, as well as the possibility of using a full-text search toolkit, made it possible to obtain the most reliable data on the functioning of the nominations of Slavic languages in the Ukrainian language. Using the method of quantitative calculations, the scale of the use of referents of Slavic languages in Ukrainian texts of all functional styles is described.

Key words: Ukrainian language, Slavic languages, Ukrainian national linguistic corpus, functional style.

Домінування в українських лінгвістичних студіях порівняльно-історичного методу дослідження сприяло становленню і фор-

муванню потужної української мовознавчої науки, панівним напрямом якої була і лишається славістика. Фундаментальні праці О. О. Потебні, Л. А. Булаховського, О. С. Мельничука, В. М. Русанівського, Г. П. Півторака, В. Г. Скляренка піднесли цю галузь на найвищий щабель наукових досягнень. У сьогоденній реальності результати цих досліджень набувають особливої ваги як для власне мовознавчих, міждисциплінарних розвідок, так і для суспільно-політичної, соціокультурної діяльності спільноти, її історичної пам'яті.

Сформована провідними українськими вченими славістична школа в умовах еволюційно-інформаційно-феноменологічної парадигми наукових пошуків отримала можливість скористатися новітнім інструментарієм лінгвістичних досліджень, розширивши при цьому свій онтологічний і когнітивний діапазони. Популярними сучасними ресурсами сьогодні стали лінгвістичні корпуси. Вітчизняними науковцями в Українському мовно-інформаційному фонді НАН України створено Український національний лінгвістичний корпус (далі – УНЛК), де у цифровому форматі представлений великий за обсягом філологічно компетентний масив текстів із загальною кількістю слововживань понад 20 млн.

Застосування зазначених можливостей УНЛК дозволило встановити, яке місце стосовно кількісного складу і стилістичного розподілу займають слов'янські мови у системі української мови. Як зазначає В. В. Лучик, «єдиного погляду на кількість сучасних народів (їх виявляється від 12 до 16) і, відповідно, слов'янських мов немає» [1, с. 172]. Предметом нашого дослідження стали номінації слов'янських мов, яких в УНЛК виявлено 18 одиниць. З огляду на історичні процеси до 16 слов'янських мов, виділених В. В. Лучиком, все активніше залучаються, як засвідчують тексти УНЛК, репрезентанти *боснійська мова* і *чорногорська мова*.

Слово *мова* на позначення природної людської мови як опозиції до штучних і мов тварин має досить високу частотність в УНЛК. Показник уживань цієї лексеми – 241 931, тобто на мільйон слововживань одиниця має показник 12 096. Оскільки корпус сформований на базі українського дискурсу, то цілком логічно, що сюди входить номінація *українська мова* з найвищою кількістю слововживань 28 162, виявлених у 1866 текстах, які належать до різних функційних стилів. Майже 50 % цієї номінації фіксується у публіцистичному і науковому стилях, у текстах художніх показник слововживань 5552.

Другою за частотністю в УНЛК є референт *російська мова* з показником 9328, де 4358 слововживань фіксується у публіцистичних текстах, 2100 – у наукових, 1871 – у художніх. Не виявлено сполучення *російська мова* лише у розмовному стилі мовлення.

Номінація *польська мова* з показником 2896 за частотністю слововживань перебуває на третьому місці з-поміж усіх референтів слов'янських мов. На відміну від сполучень *українська мова* і *російська мова*, сполука *польська мова* переважно фіксується у наукових текстах із показником 1077, рідше – у текстах публіцистичних і художніх, лише двічі у конфесійному стилі мовлення.

Решта репрезентантів слов'янських мов у текстах УНЛК мають показники менше ніж 1000 слововживань. Найчастотнішою тут є словосполука *чеська мова* з показником 945, слововживання якої превалює у науковому стилі мовлення. Це стосується і номінацій *білоруська мова*, де із 563 слововживань 152 фіксуються у наукових текстах, а також словосполук *болгарська мова*, *македонська мова*, *сербська мова*, *хорватська мова*, *словенська мова*, відносно активне функціонування яких спостерігається також у публіцистичних і художніх текстах. Сферою функціонування вербалізатора *словацька мова* з показником 215 переважно виступають публіцистичні тексти. Фіксації номінацій *верхньолужицька мова*, *нижньолужицька мова*, *чорногорська*

мова, боснійська мова майже завжди обмежуються науковим стилем, а номінація *полабська мова* з показником 4 виявлена лише у цьому стилі.

Наявність у мовній картині українців позначень усіх слов'янських мов зумовлена їхніми генетичними витоками, близькістю культур, ментальності, вірувань слов'янських народів. Кількісні підрахунки номінацій слов'янських мов і розподілу їх за функційними стилями у текстах УНЛК обсягом 20 млн слововживань висвітлюють актуальні і менш актуальні сфери взаємодії українців із носіями інших слов'янських мов.

Література

1. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології. Київ : ВЦ «Академія», 2013. 344 с.